

Umorili so slovenstvo

Ivo Žajdela

Pred 60 leti, 26. maja 1942, je komunistična Vos sredi Ljubljane ustrelila dr. Lamberta Ehrlicha, takrat eno od osrednjih osebnosti na Slovenskem. Revolucionarni umor je dokončno razklal Ljubljano in Slovenijo. To, kar je sledilo kasneje, še vedno traja – permanentna revolucija oziroma duhovno opustošena Slovenija.

Samo leta 1941 so komunisti, največ njihova Vos, ustrelili najmanj 55 Slovencev (s tem dopolnjujemo številko, objavljeno v *Demokraciji* nekaj številčk nazaj). V prvih mesecih leta 1942 so pobijanje svojih idejnih nasprotnikov še pospešili. 20. februarja so Vosovci ustrelili Avgusta Praprotnika, predsednika zveze industrialcev in enega vodilnih liberalcev, 16. marca Franca Župca, študenta, člana Straže, ter Jaroslava Kiklja, predsednika študentske Katoliške akcije, oba člana OUL.

26. maja 1942 je malo po osmi uri zjutraj na ploščadi pred Ljudsko kuhinjo v Streliški ulici v Ljubljani Vos naredila atentat na duhovnika in univerzitetnega profesorja dr. Lamberta Ehrlicha, ki se je vračal od maše, ki jo je imel v Akademskem domu. Skupaj z njim je bil ustreljen tudi študent Viktor Rojic.

Morilec v enciklopediji

Umor je izvršil Franc Stadler-Pepe (13. oktobra istega leta je Stadler, preoblečen v duhovnika, ustrelil še dr. Marka Natlačena, nekdanjega bana Dravske banovine). Stadler je bil tipični morilec revolucije. Po vojni je bil razglašen za "narodnega heroja". Vse do svoje smrti aprila 2000 je živel z visoko pokoj-

Ehrlich je nagrobnik dobil komaj 15. julija 2000. 55 let je grob – prazen, izkopen, oskrnjen – neoznačen sameval na ljubljanskih Žalah.

nino in z mnogimi drugimi privilegiji sredi Ljubljane. Razvpita *Enciklopedija Slovenije* ga je počastila s samostojnim geslom in fotografijo. Njegova žrtev Ehrlich je nima! Naj se ve, kaj je ES in kdo danes "strokovno" obvladuje Slovenijo.

Stadlerja so na morilski akciji spremljali še trije vosovci, Kamilo Kratochwill-Mile, neka Sabina in neki Džuro. Kratochwill je o atentatu napisal poročilo, v arhivu pa ga je našla zgodovinarica Tamara Griesser Pečar in ga v okviru širšega prispevka o Ehrlichovem umoru objavila v zborniku o Ehrlichu, ki je pred kratkim izšel.

"Občudoval sem Pepeta"

Kratochwill v poročilu piše, da mu je nekaj dni potem, ko je izvedel o načrtu, neka tov. Liza pokazala Ehrlicha na Streliški ulici in mu povedala, da tja hodi vsako jutro, ker mašuje stražarjem, ki se tam zbirajo, in jih vzgaja v duhu proti osvobodilnemu gibanju.

26. maja zjutraj, malo pred sedmo uro, sta prišla k njemu na dom Stadler in Sabina. Stadler si je nadel umetne brke in Kratochwillu pomagal, da se je maskiral. Okoli pol osme ure zjutraj so prispeli do Ljudske kuhinje, kjer so si izbrali prostor, primeren za svoj načrt, oziroma kot piše Kratochwill, da izvršijo "smrtno obsodbo". "Bil sem precej vznemirjen, čeprav tega nisem hotel pokazati, in občudoval sem Pepeta, ki je bil veder in nasme-

jan, kot bi šel na svoje običajno vsakdanje službeno mesto. To me je pomirilo in občudoval sem ga, ker sem v njem videl lik pravega borca, neustrašnega komunista, kakršen sem hotel biti tudi jaz."

"Zaslužena kazen"

Pred Ljudsko kuhinjo sta se Stadler in Kratochwill ločila od Sabine, ki je odšla proti otroški kliniki, da bi tam stražila. Na vogalu Strossmayerjeve ulice je v avtomo-

Morilec Franc Stadler-Pepe

Žrtev dr. Lambert Ehrlich

bilu čakal Džuro. Postavila sta se na kraj, s katerega sta imela pregled nad Ljudsko kuhinjo.

Ko je ura na stolnici odbila osem, so iz hiše začeli prihajati ljudje. Čez nekaj minut sta iz hiše stopila dva moška. Kot piše Kratochwill, sta se s Stadlerjem spogledala in brez besed vedela, kaj bo sledilo. Pospešila sta korake in nekaj metrov pred omenjenima je Stadler mirno rekel: "Zdaj." Obrnila sta se in streljala iz pištol. Ehrlich je takoj padel, drugi, o katerem so bili takrat prepričani, da je Ciril Žebot, se je pognal proti Kratochwillu. "Še nikoli nisem bil tako miren kot tisti trenutek. Odskočil sem korak nazaj – ponoven strel, in tudi ta je prejel zaslužen kaznen."

Morilčev "ponos"

Morilca sta pohitela do taksija, v katerem sta sedela Džuro in prestrašeni taksist. Peljali so se mimo otroške bolnišnice, kjer so videli, kako odhaja Sabina. Na Št. Jakobovem trgu je Stadler izstopil in odšel v službo, v pisarno Poštne hranilnice, kot da nič ni bilo. "Ko sem se vračal domov, sem v sebi občutil ponos, da sem sodeloval uspešno v akciji, ki je sovražnikom slovenskega ljudstva zadala težak udarec, kar je potrjevalo tudi pisanje v časopisih in okupatorjevo divjanje," je akcijo komentiral Kratochwill.

Isti dan so vosovci ustrelili še Iva Peršuha, visokega uradnika Vzajemne zavarovalnice.

Gornje Kratochwillovo poročilo nam pokaže, kako indoktrinirani so bili partijski teroristi. Ehrlich je bil zanje torej "sovražnik slovenskega ljudstva". Komunisti so mislili, da z revolucijo spreminjajo zgodovino. Okoli 75.000 pobitih Slovencev – od tega je komunistična revolucija povzročila smrt neposredno ali posredno vsaj 50.000 ljudi – opustošena domovina, polstoletna udbovska diktatura z grobim teptanjem človekovih pravic in velik del Slovencev v prehodu v novo tisočletje indoktriniran s sprevrženimi načeli in resnico. Res, za vse večne čase so se komunisti zapisali v slovensko zgodovino.

Konec

Zbornik o dr. Lambertu Ehrlichu

Zadnji rimski simpozij septembra 2001, ki ga organizirata Slovenska teološka akademija v Rimu in Inštitut za zgodovino Cerkve v Ljubljani, je bil posvečen dr. Lambertu Ehrlichu. Na njem je sodelovalo dvajset predavateljev, njihovi prispevki pa so zdaj izšli v obsežnem zborniku. Prispevki obdelujejo štiri sklope: koroška leta, profesor na teološki fakulteti, sodelovanje s stražarji in njegova usmrtnitev.

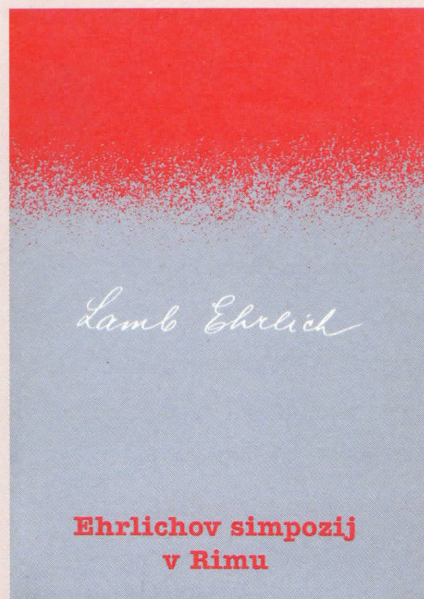
Trije koroški zgodovinarji so osvetlili prvi, koroški del življenjske poti dr. Lamberta Ehrliche. V prvem prispevku je Avgustin Malle podrobno orisal Ehrlichov rod, koroška študijska leta Lamberta Ehrliche in nanizal dokaj podrobne podatke o življenjskih poteh njegovih bratov in sestra (brat Martin je bil prelat). Teodor Domej je razčlenil list *Bratoljub*, glasilo celovških bogoslovcev, Walter Lukan pa odnos Ehrliche do Slovenske krščansko-socialne zveze na Koroškem. Ehrlichovo zelo pomembno vlogo na pariški mirovni konferenci je osvetlil Jurij Perovšek. To temo je dopolnila Marija Vrečar z novimi listinami iz Ehrlichovega arhiva.

Metod Benedik je prikazal Ehrliche kot profesorja na teološki fakulteti (bil je tudi trikrat dekan). O Ehrlichovi karitativni dejavnosti piše Jože Štupnikar. Kako obsežno in bogato je bilo Ehrlichovo znanstveno delo, nam govori kar šest prispevkov: Ciril Sorč piše o Ehrlichovih eklezioloških spisih, Bogdan Dolenc o veroslovskih spisih, Ervin Dolenc o družbenih spisih, Janez Juhant o spisih s področja vzgoje, evolucije, filozofije in komunizma, Ingrid Slavec Gradišnik o etnoloških spisih, Ivanka Tadini pa o misliologiji. Teh šest prispevkov je pokazalo, kako široko izobražen in dejaven je bil Ehrlich. Na vsakem od naštetih področij je napisal vsaj nekaj temeljnih znanstvenih razprav, predvsem do leta 1930, ko se je začel ukvarjati s pastoralo študentov.

Ehrlich je bil duhovni vodja stražarjev, ki so bili ena izmed katoliških skupin na ljubljanski univerzi (takrat so se študentje imenovali akademiki); o tem piše Ana Vidovič-Miklavčič. O odnosu stražarjev do drugih organizacij piše Andrej Vovko. Martin Kranner je prikazal zapletene odnose med stražarji in mladci. Zelo zanimiva je Ehrlichova zasnova slovenske države, ki jo je predstavil Bojan Godeša.

Tamara Griesser Pečar je podrobno raziskala Ehrlichov umor. Tudi po Ehrlichovem umoru s strani komunistične Vose so stražarji nadaljevali s svojim angažiranjem med drugo svetovno vojno, kar je prikazal Boris Mlakar. Stane Granda je prikazal odnos povojnega zgodovinarstva do Ehrliche – ta odnos nikakor ni bil pozitivističen. Na koncu je France Orazem skušal prikazati Ehrlichovo duhovno podobo, pri čemer je bolj ali manj uspešno poudaril njegove večje in manjše vrline.

V zborniku sta zdaj končno objavljena tudi dve Ehrlichovi besedili. Prva je spomenica, ki jo je Ehrlich 1. aprila 1942 poslal italijanskim okupatorskim oblastem. V njej je nadvse po-

gumno in obširno opozoril na nevzdržne razmere, ki so nastale zaradi okupatorjevega in partizanskega nasilja nad civilnim prebivalstvom. Spomenica je posebej zanimiva tudi zato, ker zdaj končno lahko vidimo, zakaj je bila tako dolgo zamolčana, po vojni pa je režim (famozni Franček Saje v *Belogardizmu*) z njo celo grobo manipuliral, ko je objavil samo nekatere odlomke in jih potem skrajno pristransko komentiral. Drugo zelo zanimivo besedilo, ki je zdaj v celoti javno objavljeno, nosi naslov *Slovenski problem*. Ehrlich ga je napisal v usodnih dneh jeseni 1941 z namenom, da bi ga po skrivnih poteh poslali slovenskim predstavnikom pri begunski vladi v Londonu, ti pa bi ga posredovali zavezniškim državam.

Zbornik *Ehrlichov simpozij v Rimu* (376 strani) se posebej odlikuje po dveh stvareh. Najprej vsekakor s svojo zelo raznoliko vsebino, saj je 20 raziskovalcev prikazalo življenje in delo dr. Lamberta Ehrliche – enega najpomembnejših Slovencev, vsaj v 30. letih 20. stoletja – v vsej njegovi razgibanosti. Zbornik ne bi bil tako kakovosten in vsebinsko bogat, če ne bi stala za njim zelo dobra organizacija in uredništvo Eda Škulja. Že lani je v okviru iste organizacije izšel podoben zbornik o škofu dr. Gregoriju Rožmanu, ki je bil prav tako, morda pa zaradi teme, za katero se še danes pozna, da je bila dolgo popoln tabu, še celo bolj zanimiv. Zdaj imamo končno v dveh obsežnih zbornikih podrobno orisano življenje in delo dveh izredno pomembnih osebnosti na Slovenskem v prvi polovici 20. stoletja: škofa dr. Gregorija Rožmana in profesorja dr. Lamberta Ehrliche.

